

DOF - Dansk Ornitologisk Forening

GPS-sendere afslører overraskende ny viden om sædgæs

Tajgasædgåsen, der yngler i skovmoser i det nordlige Skandinavien og Rusland, og som holder vinter i blandt andet Danmark, er i kraftig tilbagegang. Derfor gælder det om at skaffe ny og nuanceret viden om de truede gæs, så bestanden kan blive forvaltet til sædgåsens bedste.

GPS-sendere på halsen af fire tajgasædgæs, der i det sene efterår 2014 blev fanget og ringmærket i Lille Vildmose i Østhimmerland, har på rekordtid kastet nyt lys over gæssenes færden og vaner.

Fangst af tajgasædgæs ved hjælp af lokkefugle.

Den daglige kontakt via satellit mellem forskere og sædgæs har vist, at gæssene veksler langt mere mellem fourageringsområder i Danmark, Holland og Tyskland end hidtil antaget.

Der er tilsyneladende også en væsentlig større udveksling af tajgasædgæs mellem de klassiske jyske vinterlokaliteter i Thy, Vejlerne, Tjele Langsø, Nørreådalene ved Viborg og Lille Vildmose, end man tidligere har været klar over.

Tajgasædgås med GPS-sender. Foto: Jens Vendelbo.

Vi er blevet overraskede over, så hurtigt sædgæssene skifter fourageringsområder, når der sker et skifte i vejret i retning af sne og kulde.

Og det er endnu mere overraskende, at de jyske tajgasædgæs, som vi hidtil har troet var ekstremt stedbundne og regionale i deres vinterkvarterer, tilsyneladende kan veksle mellem Holland, Tyskland og de traditionelle nord- og midtjyske gåselokaliteter, siger Ole Roland Therkildsen, der er biolog hos Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

Aflæs gæs og få ny viden

Kun cirka 3.000 tajgasædgæs holder vinter i Jylland. Disse fugle menes at yngle i skovmoser i den nordlige del af Skandinavien.

For eksempel er en ringmærket tajgasædgås fra Luleå i Norrbottens Län i den nordøstlige del af Sverige på grænsen til Finland aflæst i Lille Vildmose.

Tajgasædgæs i snevej. Foto: Jan Skriver.

Hidtil har man ment, at gæssene fra denne lille delbestand i Nordskandinavien holder vinter på ganske få lokaliteter i Jylland, men i kraft af de senere ugers mange aflæsninger tegner der sig et mere nuanceret billede af tajgasædgåsens vinterophold i det jyske.

Den nye viden er primært kommet fra de mange data indsamlet via de fire GPS-sendere, men også i kraft af aktive ornitologers aflæsninger af et halvt hundrede halsbåndmærkede sædgæs.

Fangstnettet skydes hen over tajgasædgæs.

Disse fugle blev ligeledes fanget i det sene efterår 2014, og de flyver nu omkring i videnskabens tjeneste med hvide cifre på blå halsbånd, der kan læses ved hjælp af en god kikkert.

Halsbåndmærkede tajgasædgæs søger føde. Foto: Jens Vendelbo.

De blå halsbånd er aflæst af en række flittige observatører, som har givet forskerne flere brikker til det samlede billede af tajgasædgæssenes færden.

Da der var en kuldeperiode mellem jul og nytår, trak nogle af sædgæssene fra Lille Vildmose til Holland, hvor de opholdt sig på en af landets traditionelle overvintringspladser for tajgasædgæs.

Vi har også haft fire af Lille Vildmose-gæssene på vinterbesøg ved Ove Sø i Thy. Og pludselig var en af vores GPS-gæs på visit i Mecklenburg-Vorpommern i den østlige del af Tyskland.

Alle disse genmeldinger repræsenterer nyt for os, og de giver et billede af en langt større fleksibilitet og udveksling mellem flokkene, som vi hidtil har troet var ekstremt konservative i deres jyske vinterkvarterer.

For eksempel mente vi ikke, at der var udveksling af tajgasædgæs mellem flokkene i Thy og Lille Vildmose. Det ved vi nu, at der er, siger Ole Roland Therkildsen.

Gæs opererer uden grænser

Generelt er tajgasædgåsen – skovsædgåsen, som den også er blevet kaldt - i dramatisk tilbagegang. Omkring 1990 blev den samlede bestand i Nordskandinavien og Nordrusland vurderet til at tælle cirka 100.000 fugle.

I dag lyder skønnet på kun 50.000 individer. Og tajgasædgåsen har ”ugunstig bevaringsstatus”, som det hedder i biologisk fagsprog, når alarmklokkerne begynder at ringe.

Ringmærkede og halsbåndmærkede tajgasædgæs. Foto: Jens Vendelbo.

Ringmærkningen af de jyske tajgasædgæs og projektet med GPS-gæssene sker som et led i en ny international forvaltningsplan, der skal bremse gæssenes tilbagegang.

Mere viden er altid et godt grundlag for en bedre og mere effektiv beskyttelse af sårbare arter. Godt et dusin lande er med i arbejdet med forvaltningsplanen, hvor kodeordet blandt andet er en bedre jagtbeskyttelse af tajgasædgåsen.

Vi er bekymret over en alt for intensiv jagt på gæssene i Finland, Rusland og i de baltiske lande. Flere steder er der jagt på eller nær gæssenes ynglepladser.

Også forstyrrelser som følge af olieindustriens projekter i den nordrussiske tajga har spillet en negativ rolle for fuglenes ynglesucces og har bidraget til gæssenes nedtur de seneste par årtier, siger Tony Fox, der er professor med speciale i gæs på Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

Tajgasædgæs i flugt over birketræer. Foto: Jan Skriver.

Det er kun en ganske lille del af tajgasædgåsens flyway, som bruger de nord- og midtjyske lokaliteter som vinterkvarterer. Langt størsteparten af den nordskandinaviske og nordrussiske bestand har Skåne, Sydøstdanmark, Polen og den østlige del af Tyskland som vinterterræn.

Lolland, Falster og Syd- og Vestsjælland er de store danske egne for tajgasædgåsen.

Nu venter forskerne så på at finde ud, om der måske er en udveksling af fugle mellem Jylland og Østdanmark.

GPS-mærkningen har i hvert fald på bare to-tre måneder afsløret, at vores hidtidige tro på klart afgrænsede delbestande og skarpt optrukne vinterkvarterer ikke holder stik.

Gæssene blander sig tilsyneladende langt mere med hinanden, end man hidtil har troet.

Nyt om GPS-gås nr. 3: [Gås med GPS-sender fløj i døden på havet.](#)

Fakta om sædgæs

Der findes to underarter af sædgås i Danmark.

Tajgasædgåsen er de nordlige nåleskoves, tajgaens, gås.

Tundrasædgåsen yngler, som navnet antyder, på tundraen i Sibirien.

Sædgåsen har fået sit navn, fordi den uden for yngletiden delvis lever af korn.

Tajgasædgåsen har længere hals og næb end tundrasædgåsen, hvis næb er meget mørkt.

Tundrasædgæssene yngler længere mod øst i Rusland og Sibirien end tajgasædgæssene.

I modsætning til tajgasædgåsen, som er i tilbagegang, trives tundrasædgåsen.

Bestanden af tundrasædgæs skønnes at tælle over 600.000 fugle, der trækker syd om Danmark til vinterkvarterer i Holland og Mellemeuropa.

Sædgæs må i Danmark kun jages fra 1.9 til og med 30.11 i tre kommuner på Lolland, Falster og Sydsjælland. I den øvrige del af Danmark er sædgæssene jagtfredet.

Yderligere oplysninger

Dansk Ornitologisk Forening,
Tlf. 33 28 38 00.

Ole Roland Therkildsen, biolog,
Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.
Tlf. 87 15 88 93 – 40 20 32 27.

Tony Fox, professor,
Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.
Tlf. 87 15 88 47 – 20 67 57 11.

 Dato:
17. 02. 2015

 Skrevet af:
Jan Skriver

 Fotos af:
NN
Jan Skriver
Jens Vendelbo

 Emner:
VIDENSKAB

 Tags:
FORVALTNING, GPS-DATA, GÆS, SÆDGÅS, TAJGASÆDGÅS, TUNDRASÆDGÅS

Kilder

Gås med GPS-sender fløj i døden på havet

Kig efter farveringe på overvintrende sædgæs

Læs mere om sædgås

Tundrasædgås - fra sjældenhed til tusindtallig vintergæst